

Koruma alanları için YÖNETİM PLANI HAZIRLAMA EĞİTİMİ

1. Ders YÖNETİM PLANINA GİRİŞ (Son düzenleme 25.11.2025)

OSMAN ERDEM
56osmanerdem@gmail.com

Tel: 0533 956 5110

Bugüne kadar (25 yılda) 15'in üzerinde yönetim planlaması eğitimi verdim.

Eğitim dokümanının hazırlanmasında yararlanılan kaynaklar

- 1. Eurosite yönetim planlaması rehberi,**
- 2. MedWet sulak alan yönetim planlaması rehberi,**
- 3. Ramsar yönetim planı rehberi,**
- 4. UNESCO alanları yönetim planı rehberi**
- 5. Biyosfer Rezervleri yönetim planı rehberi**
- 6. Sunuda adı geçen yönetim planları**

1. YÖNETİM PLANI NEDİR ?

2. NİÇİN VE KİMLER İÇİN HAZIRLANIR?

3. KİM TARAFINDAN HAZIRLANIR?

4. NE KADAR SÜRE İÇİN HAZIRLANIR?

5. NASIL HAZIRLANIR ?

6. YÖNETİM PLANI AŞAMALARI

YÖNETİM PLANI?

Yönetim planı, alanın sahip olduğu doğal, kültürel ve sosyoekonomik değerlerinin korunması/iyileştirilmesi ve sürdürülebilir bir şekilde yönetimi için **-tüm paydaşların aktif katılımıyla-** yönetim hedeflerinin ve yönetimi bu hedeflere ulaştıracak adımların tanımlandığı stratejik planlama yaklaşımıdır.

İyi (doğru) bir yönetim planı;

Alanın mevcut durumunu tanımlar

Alanı gelecekte nasıl görmek istediğimizi ortaya koyar

İKİSİ ARASINDAKİ YOLU GÖSTERİR. NASIL GİDECEĞİMİZİ TARİF EDER

Bir alanı yönetmek,

Alandaki bazı parametreler (değişkenler) üzerinde kontrol sağlayarak (mevcudu koruyarak, azaltarak veya artırarak) alanda belli durumlar yaratmaya çalışmaktır.

Bu parametreler (değişkenler) fiziksel, biyolojik ve kimyasal olabilirler.

Bozulmamış ekosistemlerde birbiriyle uyumlu mükemmel ilişkiler ağı mevcuttur. Alanın fiziksel, kimyasal ve biyolojik özelliklerindeki değişimler, ilişkiler ağının zarar görmesine, istenmeyen sonuçlara neden olabilir

ALANI YÖNETMEK ile neyi kastettiğimizin daha iyi anlaşılabilmesi için birkaç örneği değerlendirelim.

Herhangi bir nedenle besin zincirinde yer alan canlıların popülasyonlarındaki artış veya azalışları ya da tamamen yok oluşları ve bunun sonuçlarını gösteren çok iyi bir örnek.

Kursiyerlere «Bir alanda şiddetli bir erozyon var, önlemek için ne yaparsınız?» sorusunu sorun, sorunun yanıtını aldıktan sonra aşağıdaki videoyu izletin ve tekrar sorun ve tartışın.
<https://www.facebook.com/zeitgeistturkey/videos/1508940609167397/>

****Siz amaca hizmet edecek başka sorular da sorarak kursiyerlerin bu konudaki bilgi ve deneyimlerini ölçebilirsiniz.***

Bir başka örnek Kuşcenneti Milli Parkından,

Kuş Gölü'nü besleyen akarsulardan Kocaçay (Manyas Çayı) ve Sığircı Deresi binlerce yılda taşıdıkları alüvyonlarla Göle birleştikleri yerlerde küçük deltalar oluşturmuşlardır. Bu deltadaki sığdırlıklarda binlerce su kuşu kuluçkaya yatmaktadır. Kuşların Kocaçay ve Sığircı Deresi deltalarındaki sığdırlıkları kuluçka alanı olarak tercih etmesinin yegâne sebebi göl su seviyesindeki mevsimsel ritmik işleyiştir.

Bahar aylarında karların erimesi ve yağışlarla birlikte Göl'deki su seviyesi yükselmeye başlar ve deltadaki sığdırlıkların gövdeleri yaklaşık 1-1,5 metre su altında kalır. Bu durum temmuz – ağustos aylarına kadar devam eder.

Kuşlar için kuluçka dönemi olan bu süre içerisinde sığdırlıklar üzerindeki yuvalara hiçbir canlı ulaşamaz ve sığdırlıklarda kuluçkaya yatan binlerce kuş güven içerisinde yavrularını büyütür. Diğer taraftan her yıl binlerce kuşun gübresiyle zenginleşen deltalar besin maddesi bakımından da oldukça zenginleşir ve alanda kuluçkaya yatan binlerce kuş kendilerini ve yavrularını besleme imkânı bulur.

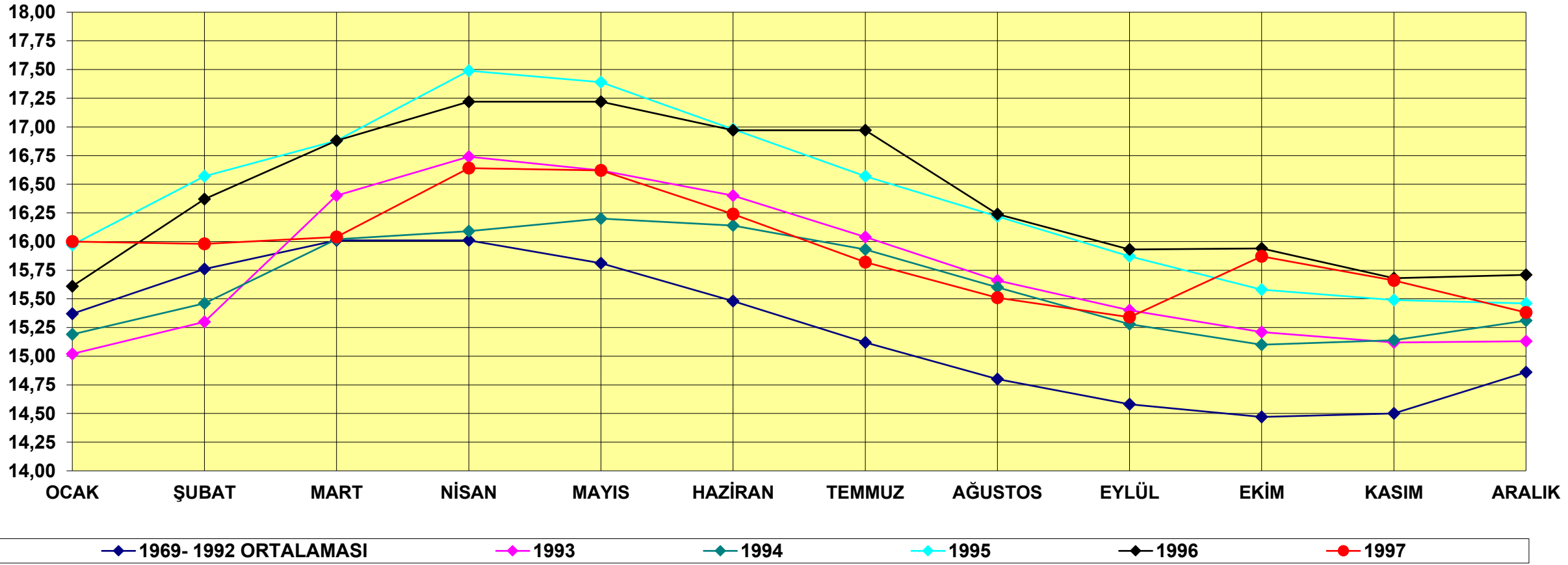
Mayıs ayından itibaren yağışların azalması ve yüksek buharlaşmaya bağlı olarak göldeki su seviyesi düşmeye başlar, ağustos ayı geldiğinde sığdırlıktan sular tamamen çekilir. Toprak havalanır ağaçlar kurumaktan kurtulur ve yaşamlarını devam ettirir.

Suların çekildiği bu dönemde yavrular büyür ve uçmaya başlar; artık tehlikelere karşı kendilerini koruyabilecek durumdadırlar. Göl su rejimindeki bu doğal işleyiş sadece ülkemizin değil yeryüzünün en önemli kuş yaşam alanlarından birinin oluşmasını sağlamıştır.

Gölde daha fazla su depolamak ve Karacabey Ovasında daha fazla alanı sulamak amacıyla 1992 yılında Göl'ün çıkış ayağı olan Karadere üzerine regülatör yapılır.

Gölde su depolamak amacıyla regülatör kapaklarının kapatılması ile 1992-1997 yılları arasında binlerce yıl devam edegelen ritmik su işleyişi bozulmuştur.

Kuş Gölü 1969 - 1997 Yılları Aylık Ortalama Su Seviyeleri

Grafikte de görüleceği üzere 1993-1997 yılları arasında temmuz-kasım aylarında göl su seviyesi ortalama 1 metre yüksek seyretmiştir.

1992-1997 yılları arasında göl su seviyesin ortalama 1 m. Daha yüksek seyretmesi ve yıl boyunca söğütlerin su altında kalması sebebiyle yandaki fotoğrafta da görüleceği üzere kuşların kuluçkaya yattığı söğüt ağaçlarının tamamı kurmuştur.

Binlerce yıldır süregelen ritmik su işleyişi bozulduğu için alanda büyük bir yıkım yaşanmıştır.

1997 yılında alandan 276 traktör romörkü ile kuruyan ağaç çıkarılmıştır.

1998 yılında Çevre Bakanı İmren Aykut'un bizzat alana ziyaret etmesi ve müdahil olmasıyla doğal su rejiminin işletilmesine yönelik DSİ Genel Müdürlüğü ile Çevre Bakanlığı arasında bir protokol imzalanmıştır.

Protokolde öngörülen aylık su seviyelerinin sağlanmasıyla alan yeniden toparlanmaya başlamıştır.

(Örnekteki değişken göldeki su miktarı ve su seviyesidir.)

1990 öncesi

1992

1997

Bir başka örnek Yalova HERSEK LAGÜNÜ'NDEN;

Hersek Lagünü'nde kışlayan, üreyen ve göç sırasında konaklayan kuş türleri ve nüfuslarını tespit etmek amacıyla 2011 ve 2012 yıllarında Doğa Araştırmaları Derneği (Kuş gözlemcisi Süleyman Ekşioğlu) tarafından yaklaşık 20 günde bir olmak üzere 11 kez alanda gözlem ve sayım yapılmıştır.

2012 yılı kış ortası sokuşu (KOSK) sayımında alanda 37 türden 5.356 sokuşu sayılmıştır.

2012 yılı KOSK sayımında Kuş Gölü'nde sayılan kuş sayısı ise 95.840 bireydir.

Hektardaki sokuşu sayısı Kuş Gölü'nde 5 iken Hersek Lagünü'nde 35'tir

Ruppia maritima

Hersek Lagünü'ndeki kışlayan sokuşunun Kuş Gölü'nden 7 kat fazla olmasının sebebi lagünün %70'ini kaplayan *ruppia maritima* bitkisidir. Yüzey ve dalıcı ördeklerin, sakarmekelerin ve kuğuların besininin önemli bölümünü *Ruppia* bitkisi oluşturmaktadır. Tek bir ördeğin bir günde 5000'den fazla *Ruppia* tohumu yediği bilinmektedir.

Yapılan araştırmalar Hersek Lagünü'nde *Ruppia maritima* için epifitik algler ve yüksek tuzluluğun tehdit oluşturduğunu göstermiştir.

*Ruppia maritima*da rizomla üreme %0-5 tuzlulukta maksimum hıza ulaşmakta, %25 tuzluluktan sonra duraksamaya uğradığını göstermektedir.

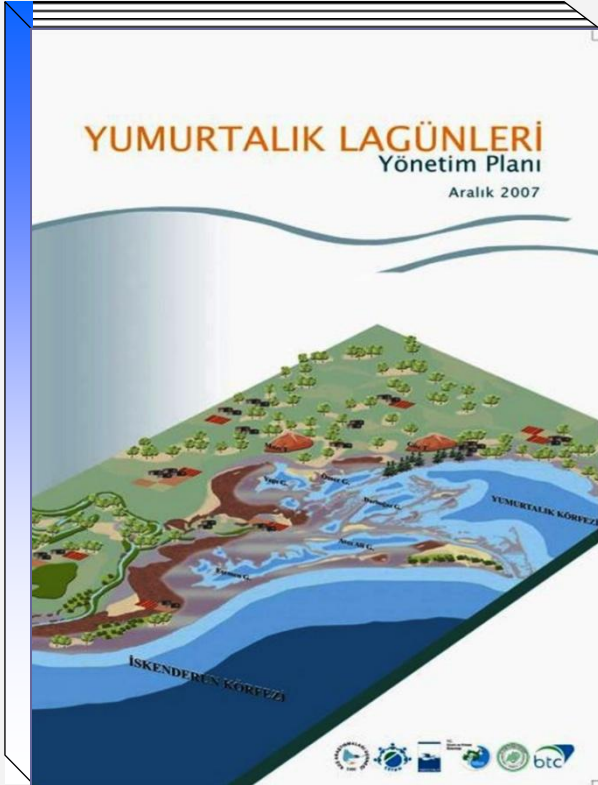
Geçmişte Hersek Lagünü'nü besleyen derenin yatağı değiştirildiği için lagüne tatlı su girişi olmamakta ve her yıl lagünün tuzluluğu artmaktadır.

Yönetim gelecekte de Hersek Lagünü'nde su kuşlarının aynı şekilde barınmasını istemektedir. **Bunun için RUPPIA MARİTİMA bitkisinin korunması gerekmektedir.**

Ördek ve benzeri sokuşlarının gelecekte de alanda barınabilmesi için *Ruppia* bitkisinin varlığının korunması, bunun için Lagün'de su tuzluluğunun artmaması gerekmektedir. Bunu sağlayabilmek için yönetim planı ile alana tatlı su girişinin sağlanması öngörülmektedir.

YÖNETİM PLANLARININ ÖZELLİKLERİ?

Yönetim planı bir belgedir

- Çözümseldir.
- Açık ve öncelikleri bellidir.
- Uygulaması pratik ve başvurulması kolaydır. (anlaşılır haritalar, üslup ve düzene sahiptir).
- Sürekli bir gözden geçirmeyi ve revizyonu gerektiren bir süreçtir.

Bu yüzden yönetim planları esnek ve dinamik dokümanlardır.

Son yıllarda kısmen değişmekle birlikte plan dendiği zaman çoğunlukla akla (uzun devreli gelişme planları veya 1/25.000 ölçekli çevre düzeni planı gibi) fiziki planlar gelmektedir.

Yönetim planları fiziki plan değildir.

Yönetim planı bir zihniyettir,

- Alanda ortak bir yönetim için tüm ilgi gruplarını, farklı disiplinlerden uzmanları ve plancıları bir araya getirir.
- Aralarında güçlü bir eşgüdüm, işbirliği ve iletişim kurulmasını sağlar.
- Tüm tarafların yönetime aktif olarak katılmalarını ve sorumluluk üstlenmelerini teşvik eder.
- Sektörler arası politikaların uyumuna katkı verir. Anlaşmazlıkları çözümlmeyi öngörür.

YÖNETİM PLANLARI NİÇİN VE KİMLER İÇİN HAZIRLANIR ?

Doğa en küçük mikroorganizmadan, besin zincirinin en üst halkasını oluşturan tüm canlıları ve ona bağımlı olarak yaşamını sürdüren (ondan faydalanan) insan topluluklarını da içerisine alan ortak yaşam birliğidir.

Bu yaşam birliği binlerce yılda oluşmuş oldukça karmaşık ve hassas ekolojik ilişkilere sahiptir.

Unutmayalım!

Doğadaki bu karmaşık ve hassas ekolojik denge binlerce yıldır, hiçbir sorun yaşamadan süre geldi, ta ki biz müdahale edene kadar. Tüm sorunlar bizim müdahalemizle başladı ve yönetime ihtiyaç duyuldu.

Yönetim Planları hazırlanırken “bu gerçek” mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır.

Yönetim planları alanı yönetenler, ilgili taraflar için hazırlanır;
Alanı yönetenler için karar ve **uygulama aracı**,
Taraflar içinse **iletişim - bilgi aracıdır**.

NE KADAR SÜRE İÇİN HAZIRLANIR ?

Yaygın olarak 5 yıl için hazırlanır.

Süre habitat tipine ve iskeletine göre değişebilir.

Değişkenlerin daha az olduğu alanlar için on yıl veya daha fazla yıl için hazırlanabilir.

Örneğin sulak alanlarda ve hassas deniz koruma alanlarında 5 yıl, orman alanlarında veya yüksek dağ ekosistemlerinde 10 ya da daha fazla yıl için hazırlanır.

YÖNETİM PLANINI KİM HAZIRLAR?

Alan yöneticileri, konuyla ilgili danışmanlık şirketleri, uzman stk'lar, üniversiteler,

Her durumda, alandaki bütün anahtar ilgi gruplarının, planlama sürecinin her aşamasına aktif olarak katılması zorunludur.

EN İYİ DURUM = “Alan yöneticileri” tarafından tasarlanmış yönetim planıdır.

NASIL HAZIRLANIR ?

Yönetim planları stratejik planlar olup, için hazırlanmasına yönelik çok sayıda rehber bulunmaktadır.

Bunlar;

- *Eurosite yönetim planlaması rehberi,*
- *Ramsar yönetim planı rehberi,*
- *MedWet sulak alan yönetim planlaması rehberi,*
- *UNESCO alanları yönetim planı rehberi*
- *Biyosfer Rezervleri yönetim planı rehberi vs.*

Bu rehberlerin hemen tamamı benzer süreçleri içermekte olup, genellikle yandaki tabloda gösterilen adımlar takip edilmektedir.

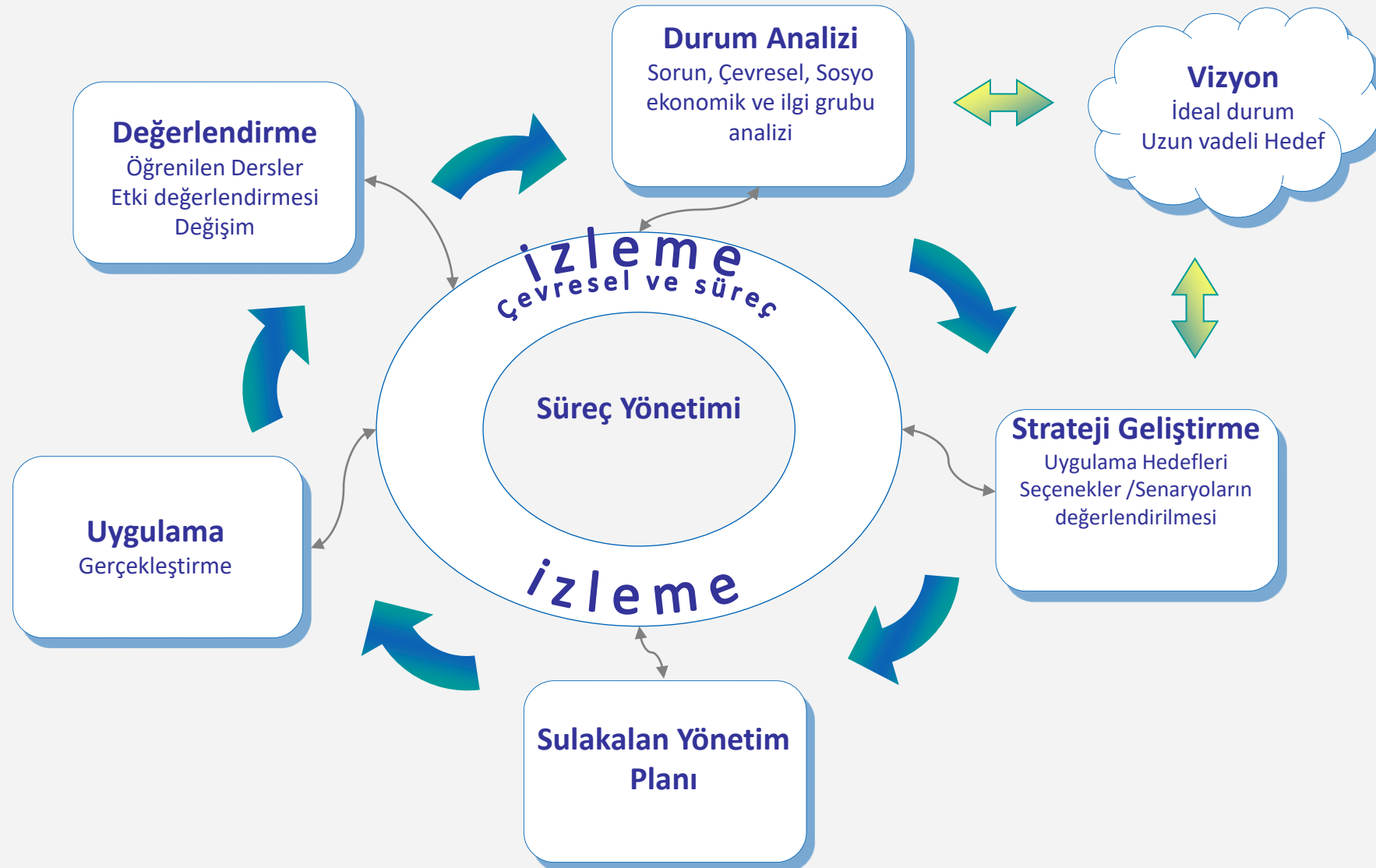
1. TANIMLAMA
2. DEĞERLENDİRME
3. İDEAL HEDEFLER
4. YÖNETİMİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER
5. UYGULAMA HEDEFLERİ
6. FAALİYETLER
7. UYGULAMA
8. İZLEME
9. UYGULAMALARI DEĞERLENDİRME
10. YENİLEME

YÖNETİM PLANI AŞAMALARI (Eurosat'a göre)

TANIMLAMA (Alan nasıl bir yer ?)	Biyolojik, fiziksel ve kimyasal, sosyal ve kültürel değerleriyle ilgili bilgiler.	
DEĞERLENDİRME	Alanı önemli kılan değerler nelerdir? Sorunlar neler?	
HEDEFLER (Ne yapılmalı ?)	İDEAL (UZUN DÖNEM) HEDEFLER	Alanı uzun dönemde nasıl görmek istiyoruz?
	SINIRLAYICILAR VE DESTEKLEYİCİLER	İdeal hedeflere ulaşmamızı destekleyen ve engelleyen/sınırlayan faktörler nelerdir?
	UYGULAMA HEDEFLERİ	Sınırlayıcılara rağmen yönetim planı süresince ne yapabiliriz ?
FAALİYETLER (Nasıl yapılmalı ?)	Uygulama hedeflerine bizi ulaştıracak eylemler/projeler	
UYGULAMA-İZLEME		
DEĞERLENDİRME	Yıllık Değerlendirme: O yıl için hedeflere ulaşma nedir? Faaliyetlerin gerçekleşme durumunu ortaya koymak ve gelecek yılın programını yapmak amacıyla yapılır. 5 Yıllık Değerlendirme: Planın gerçekleşme durumunu ortaya koyma ve yeni 5 yıllık planı yapmak amacıyla yapılır.	
YENİLEME		

Sulakalan Yönetimi Döngüsü

Başlangıç/ Sulakalan yönetimi sürecinin kurulması

Dikkat ve ilginiz için TEŞEKKÜR EDERİM !